

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-50>

УДК 330.332

ТАНАСИЄНКО Наталія
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-6887-903X>
e-mail: nataly_tanasienko@ukr.net
ВРУБЛЕВСЬКИЙ Іван
Хмельницький національний університет
e-mail: pc.vim7@gmail.com
П'ЯТНИЧКА Василь
Хмельницький національний університет
e-mail: vasylpyatnychka@gmail.com
УРИЗЧЕНКО Вадим
Хмельницький національний університет
e-mail: vadimluck@gmail.com

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Ще до початку повномасштабної війни залучення інвестицій в Україну було ускладненим через проблеми з інвестиційним кліматом. Воєнні дії протягом двох років спричинили значні турбуленції і посилили невизначеність на фінансових ринках, що вплинуло на рівень ризику та знайшло відображення в поведінці інвесторів. Держава в цих умовах має стати головним регулятором та спрямувати зусилля на створення сприятливих умов для надходження інвестицій.

У дослідженні проаналізовано динаміку ПІІ в Україну та з України за роки довоєнного періоду та в умовах війни, відмічено фактори, які позитивно та негативно впливають на інвестиційний клімат у країні. Розглянуто ключові вектори державної інвестиційної політики в умовах війни та повоєнного періоду.

Ключові слова: державна інвестиційна політика, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість.

TANASIENKO Nataliia, VRUBLEVSKYI Ivan,
PYATNYCHKA Vasyl, URIZCHENKO Vadym
Khmelnitskyi National University

STATE INVESTMENT POLICY IN UKRAINE DURING THE WAR AND POST-WAR PERIOD

The main difficulty of investment processes at the present stage lies in the very limited possibilities for internal accumulations and the inability of domestic investors to fully compensate for the lack of capital investments in wartime conditions. Therefore, the purpose of the article is to characterize the key vectors of the state investment policy in the conditions of war and post-war recovery, which are aimed at creating favorable conditions for investment.

Even before the start of the full-scale war, attracting investment to Ukraine was complicated by problems with the investment climate. The two years of hostilities have caused significant turbulence and increased uncertainty in financial markets, which has affected the level of risk and has been reflected in investor behavior. The state should become the main regulator and direct efforts to create favorable conditions for investment.

The study analyzed the dynamics of foreign direct investment in and from Ukraine during the pre-war period and during the war, noted the factors that positively and negatively affect the investment climate in the country. The key vectors of the state investment policy in the conditions of the war and the post-war period are considered.

In order to quickly restore the country and ensure economic development in the post-war period, it is necessary to conduct a balanced fiscal and budgetary policy, increase the efficiency of expenditures and tax and customs regulation, improve the structure of taxes and benefits, and prevent abuses by state authorities in relation to business

Keywords: state investment policy, foreign direct investment, investment attractiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Збройна агресія РФ проти України триває довгих два роки. За період повномасштабного збройного вторгнення Росії завдано значної шкоди не лише економіці України, цивільній та критичній інфраструктурі, а й довкіллю, відновлення яких потребує значних інвестицій, зусиль та часу. Із початку повномасштабного вторгнення немає ні однієї галузі в країні, яка б прямо або опосередковано не зазнала втрат від агресії окупантів.

Станом на 1 вересня 2023 року загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через військову агресію Росії, сягає \$151,2 млрд. Кожен день війни завдає шкоди довкіллю приблизно на 120 млн євро [1]. Україна залишається однією із найбільш замінованих країн світу, мінами та боєприпасами, що не вибухнули охоплено майже третину території країни.

Хоча війна все ще триває, але частина звільнених територій потребує відбудови. Економічне відновлення України, як під час війни, так і повоєнна відбудова неможлива без надходження значних

обсягів інвестиційних ресурсів. Хоча умови війни і відлякують іноземних інвесторів через політичну та економічну нестабільність, ризик втрати капіталу тощо, проте держава повинна стати головним регулятором, стимулятором інвестицій, створюючи сприятливий інвестиційний клімат та гарантуючи безпеку інвестицій, забезпечуючи умови для ефективного функціонування бізнесу.

Інвестиційна політика держави повинна стати визначальним напрямком соціально-економічного розвитку в повоєнний період, оскільки інвестиції є тим важелем, який дозволить розв'язати проблеми економічної стабілізації і забезпечать відбудову та розвиток економіки в результаті виникнення сукупних економічних ефектів як на макроекономічному рівні, так і на рівні регіонів та окремих суб'єктів господарювання.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання інвестиційної привабливості України в умовах війни та повоєнного періоду привертає увагу багатьох науковців. Зокрема, Білик Р.С., Гаврилюк О.В. [2] розглядають проблеми залучення інвестиційних ресурсів в економіку України в умовах війни; Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. [3] визначають основні передумови для залучення інвестицій в економіку України, пропонують шляхи активізації інвестиційної привабливості в Україні; Славкова А.А., Колісник Д.Р. [4] досліджують інвестиційну привабливість України в умовах війни, визначають та аналізують перспективні галузі для інвестування, розглядають дії та рішення уряду, спрямовані на покращення інвестиційної привабливості країни в умовах війни.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Проблемам активізації інвестиційної привабливості України в умовах війни та повоєнного періоду присвячена значна кількість досліджень в останні роки. Проте, недостатня кількість публікацій щодо особливостей державної інвестиційної політики України в умовах війни та повоєнного відновлення. Умови війни створюють особливі виклики для інвестиційної політики і роль держави стає ще більш важливою в управлінні економікою та залученні інвестицій в таких умовах. Тому, метою дослідження є характеристика ключових векторів державної інвестиційної політики в умовах війни та повоєнного відновлення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Україна за роки незалежності не змогла стати інвестиційно привабливою, і у глобальних потоках ПІІ місце країни, на жаль, залишається непомітним. Зокрема, останніми роками Україна поглинає лише менше 1% глобальних ПІІ [5]. Динаміка ПІІ за 2018-2023рр. представлена в табл.1.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2018-2023рр, млн. дол. США [6]

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну		Прямі іноземні інвестиції з України		Сальдо	
	Сума	Зміна (+/-)	Сума	Зміна (+/-)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1%
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2%
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	-824,7%
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0%
2023	4095	+2943	6	-523	+4089	+556,3%

Відповідно до статистичних показників табл. 1 протягом 2018-2019рр. спостерігалось поступове зростання надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України. Проте, коронавірусна криза негативно позначилася на надходженні ПІІ в Україну. В 2020 році обсяг ПІІ скоротився на 118,2% (-\$6,728 млрд) порівняно з 2019 роком. Між 2020 та 2021 роками спостерігалася позитивна динаміка – було інвестовано \$7,555 млрд. В 2022 році констатуємо відтік інвестицій (-\$5,535 млрд) в зв'язку з повномасштабним вторгненням росії на територію України, що ускладнило економічну ситуацію в країні та різко знизило її інвестиційну привабливість. Проте, варто відзначити, що в 2023 році обсяг ПІІ зріс на \$2,943 млрд проти 2022 року.

Воєнні дії протягом двох років спричинили значні турбуленції і посилили невизначеність на фінансових ринках, що вплинуло на рівень ризику та знайшло відображення в поведінці інвесторів. Основна складність інвестиційних процесів на сучасному етапі полягає у дуже обмежених можливостях щодо внутрішніх нагромаджень і неспроможності вітчизняних інвесторів в умовах війни повною мірою компенсувати брак капітальних вкладень, тому держава повинна спрямувати та активізувати зусилля на створення сприятливих умов для залучення ПІІ.

Серед факторів, які негативно впливають на інвестиційний клімат в Україні – повномасштабна військова агресія росії проти України, корупція та слабка судова система, низький рівень інфраструктурного розвитку, низький рівень інновацій тощо.

Серед позитивних факторів – статус кандидата на вступ в ЄС, діджиталізація державних послуг, потенціал ринку, сировинна база, підтримка та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, інфраструктурні проекти, інновації та IT-сектор тощо.

Державна інвестиційна політика – це комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, спрямованих на активізацію та поширення інвестиційних процесів. Важливо враховувати, що державна інвестиційна політика в умовах війни та повоєнного відновлення вимагає гнучкості, оперативності та здатності до ефективного управління кризовими ситуаціями з метою збереження економічної стійкості та залучення інвестицій.

Державна інвестиційна політика в умовах війни та повоєнного відновлення повинна включати такі ключові вектори:

1. Забезпечення стабільності і безпеки інвестицій, що передбачає захист інвесторів, бізнесу та інфраструктури від можливих загроз, а також створення умов для найменш можливого ризику для інвестицій.

Саме в умовах війни досить актуальним є питання надання гарантій безпеки інвестицій. Інвестори змінюють свою поведінку і стають більш обережними щодо своїх інвестицій. Надзвичайно важливо, щоб іноземні інвестори, які інвестують кошти в економіку України, на території якої йде війна, були захищеними, тому державна інвестиційна політика в умовах війни має забезпечити безпечні умови для приватних інвесторів як у частині створення інвестиційних можливостей, так і стимулювання інвестиційних намірів. Надання урядових гарантій для іноземних інвесторів та бізнесу, сприятиме підвищенню рівня довіри інвесторів і залучення інвестицій.

Для активізації інвестиційної діяльності реалізуються такі ініціативи: ЗУ «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні»; проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» тощо [7].

В 2022 році створено електронну платформу «Advantage Ukraine», яка призначена для залучення в українську економіку іноземних інвесторів. На платформі представлено понад 500 інвестиційних проектів та можливостей у 10-ти галузях економіки, зокрема в металургії та металообробці, машинобудуванні, фармацевтиці тощо. Україна пропонує усім зацікавленим широке інвестиційне меню потенційних можливостей.

2. Створення сприятливого інвестиційного клімату. Попри війну, держава повинна розробляти політику, яка створює привабливі умови для інвесторів. Така політика може включати спрощення адміністративних процедур, покращення правової системи, гарантії прав власності та захист інвестицій тощо.

Так, з 1 січня 2024 року набрав чинності Закон №3497-IX «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» [8], який спрямований на розширення можливостей експортно-кредитного агентства (ЕКА) здійснювати страхування інвестицій в Україні (як іноземних, так і вітчизняних інвесторів), в тому числі від воєнних ризиків.

Таке страхування здійснюється виключно за умови спрямування інвестицій на створення об'єктів та інфраструктури, необхідної для розвитку переробної промисловості й експорту товарів (робіт, послуг) українського походження [9].

У Міністерстві економіки вважають, що законодавчий акт стимулюватиме інвестиційне кредитування під час війни. Послуги зі страхування інвестицій можуть надавати як українські страховики, так і міжнародні.

3. Активне управління ризиками. Страхування воєнних ризиків є однією із основних передумов для залучення прямих іноземних інвестицій та мобілізації фінансових інструментів. Використання механізмів страхування даватиме змогу підтримувати інвестиційну діяльність в економіці через розподіл ризиків між інвесторами і державою чи міжнародними донорами, покладаючи на останніх витрати на страхування та відшкодування можливих збитків.

Держава повинна активно взаємодіяти з інвесторами, надавати інформацію щодо ризиків та шляхів їх зменшення, а також сприяти розвитку систем управління ризиками в бізнес-середовищі.

Наразі започатковано кілька ініціатив, які надають страхове покриття інвесторам. Для мінімізації ризиків застосовується страхування ризиків з боку міжнародних організацій. Так, багатостороння агенція з гарантування інвестицій (MIGA) вже почала надавати гарантії страхування воєнних ризиків в Україні з Трастового фонду підтримки реконструкції та економіки України (SURE).

В квітні 2023 року Японія надала внесок в розмірі 23 млн дол. для покриття воєнних ризиків, який був спрямований до MIGA [10].

У лютому 2023 року MIGA надало гарантію «Raiffeisen Bank International AG» на суму 100 млн євро строком на один рік для покриття ризиків дочірньої компанії «Райффайзен Банк Україна» – найбільшого приватного банку в Україні з іноземним капіталом – щодо експропріації обов'язкових резервів.

Гарантія *MIGA* щодо оптимізації капіталу знижує до нуля вагу ризику, застосовану Групою *RBI* до таких резервів у межах суми цієї гарантії відповідно до європейських банківських правил. Загалом гарантія *MIGA* зміцнює фінансову позицію «Райффайзен Банку Україна» та сприяє його спроможності надавати життєво важливу підтримку українській економіці, дасть змогу банку вивільнити кошти для додаткового кредитування критичних галузей української економіки під час війни та збільшити обсяг комісійних операцій (платежі, торговий еквайринг, операції з готівкою та валютою тощо) [10].

Окрім того, ЄС разом з міжнародними партнерами працює над запровадженням страхування військових ризиків, щоб створити необхідні умови для залучення приватних інвестицій і бізнесу до повоєнної відбудови України.

4. Розвиток та підтримка стратегічних галузей економіки. Держава повинна сконцентрувати увагу на розвитку та підтримці стратегічних галузей економіки, які є критичними в умовах війни, таких як виробництво оборонної техніки, енергетика та інші. Цей вектор державної політики повинен включати надання податкових і кредитних пільг, грантових програм фінансування для галузей, які є стратегічно важливими в умовах війни.

5. Міжнародна співпраця. В умовах війни саме міжнародна співпраця відіграє важливу роль у залученні інвестицій та фінансовій підтримці. Наявність підтримки від міжнародних організацій та країн може забезпечити додатковий стимул для інвесторів. Держава має взаємодіяти з міжнародними партнерами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими країнами для отримання допомоги та ресурсів, реалізації спільних інвестиційних проектів та обміну досвідом.

На сьогодні на двосторонньому рівні створюються програми в різних країнах, які стимулюють інвестування в економіку України. Так, експортно-кредитні агенства (ЕКА) країн G7 надають підтримку експортно-орієнтованих підприємств відповідних країн у спосіб зменшення ризиків, пов'язаних з інвестуванням на іноземних ринках, зокрема шляхом страхового покриття від ризиків, які пов'язані з воєнними конфліктами.

Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC) надає підтримку компаніям, які займаються бізнесом у країнах з низьким та середнім рівнем доходу. Корпорація зосереджена на залученні іноземних інвестицій у проекти з розвитку інфраструктури, енергетики, сільського господарства. DFC розглядає можливість страхувати проекти, ініційовані українськими інвесторами [11].

Національна Експортно-кредитна агенція Сполученого Королівства Великої Британії зобов'язалася виділити до 200 млн фунтів стерлінгів на страхування політичних і воєнних ризиків для британських інвесторів, які розглядають можливості для інвестування в Україні [10].

Міністерство економіки Німеччини забезпечує покриття ризиків для своїх інвесторів через Схему гарантій інвестицій, з метою інвестування німецьких компаній в Україну. Завдяки цьому інструменту уряд захищає інвесторів з Німеччини від політичних ризиків.

Надавати підтримку у сфері страхування інвестицій від воєнних ризиків в Україні готові також уряди країн G19, Європейська комісія, Світовий банк тощо.

6. Боротьба з корупцією. Держава має активно працювати над зменшенням рівня корупції, оскільки високий рівень корупції створює недовіру та мінімізує бажання інвесторів спрямовувати кошти у певні проекти та програми.

Досить дієвим в активізації інвестиційної політики в умовах війни та повоєнного відновлення є використання державою гнучких фінансових інструментів, таких як податкові пільги, гранти, надання кредитів для підтримки і стимулювання інвестицій у важливі галузі економіки.

Так, в рамках проекту «Доступні кредити 5-7-9%» реалізується програма, згідно з якою держава компенсує суб'єктам підприємництва частину кредитного навантаження; кредити можуть видаватися на інвестиційні цілі. За час дії воєнного стану в межах програми видано 30999 пільгових кредитів на 122,1 млрд грн [12].

В 2003 році уряд розширив цю програму кредитів й визначив її пріоритетними напрямками – стимулювання переробної галузі, кредитування енергоефективних заходів та підтримка бізнесу на територіях, які зазнали найбільших руйнувань. Для цього збільшено ліміт до 150 млн грн. та термін кредитування до 10 років. У проекті бюджету на 2024 рік закладено 18 млрд грн. на цю програму [13].

Ще одна ефективна програма, яка має сприяти активізації українців – мікрогранти для бізнесу. В 2024 році планується видати 12700 мікрогрантів [13].

Зауважимо, що важливо збалансувати розглянуті аспекти так, щоб створити ефективну та стабільну інвестиційну політику, спрямовану на підтримку економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни як в умовах війни, так і повоєнного періоду.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Результати проведених нами досліджень свідчать про наявність суттєвих проблем забезпечення інвестицій в Україні та про зниження інвестиційної привабливості країни в останні роки в умовах ведення воєнних дій. Внутрішніх інвестиційних ресурсів недостатньо для відбудови країни у довгостроковій

перспективі, тому потрібно активізувати залучення ПІІ за допомогою державної інвестиційної політики, роль держави в якій є критично важливою для стимулювання економічного розвитку та залучення інвестицій.

Незважаючи на величезні втрати через війну, Україна зберігає шанс для надходження інвестицій через подальше відкриття внутрішнього ринку, що дозволить не лише модернізувати вітчизняні збройні сили, а й прискорити інтеграцію до ЄС, знайти ніші у світовому розподілі праці. Задля швидкого відновлення країни та забезпечення економічного розвитку в повоєнний період необхідно проводити виважену фіскально-бюджетну політику, удосконалити структуру податків та пільг, підвищити ефективність видатків, забезпечити стабільне правове середовище, запобігати зловживанням з боку державних органів щодо бізнесу тощо.

Література

1. Кислиця в ООН: Кожен день війни завдає шкоди приблизно на 120 млн євро . URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3781025-kislitsa-v-oon-kozen-den-vijni-zavdae-dovkillu-ukraini-zbitkiv-na-120-miljoniv.html>
2. Білик Р.С., Гаврилюк О.В. Сучасні проблеми залучення інвестиційних ресурсів в економіку України. *Регіональна економіка*. 2022. №3. С. 106-111. URL: https://re.gov.ua/re202203/re202203_106_BilykRS,HavrylyukOV.pdf
3. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С.164-175. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158>
4. Славкова А.А., Колісник Д.Р. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3081/3004>
5. Юрчишин В. Залучення доброчесних інвестицій. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-ПАКТ-8.pdf>
6. Прямі іноземні інвестиції. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
8. ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text>
9. Коробкова О. Інвестиції в Україну та страхування ризиків під час війни: як це пов'язано і що з цим усім робити? URL: https://lb.ua/blog/olena_korobkova/563936_investitsii_ukrainu_strahuvannya.html
10. Страхування інвестицій від воєнних ризиків в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/strakhuvannya-investytsiy-vid-voennykh-ryzykiv-v-ukrayini>
11. Advantage Ukraine скерувала до DFC перші інвестиційні проєкти щодо фінансування та страхування воєнних ризиків. URL: https://biz.ligazakon.net/news/218317_advantage-ukraine-skeruvala-do-dfc-persh-nvestitsyn-proekti-shchodo-fnansuvannya-ta-strakhuvannya-vonnikh-rizikiv
12. Мінфін: За час дії воєнного стану в межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» видано 30999 пільгових кредитів на 122,1 млрд грн. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-za-chas-dii-voiennoho-stanu-v-mezhakh-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9-vydano-30-999-pilhovyykh-kredytiv-na-1221-mlrd-hrn>
13. Допомога бізнесу на понад 41млрд грн. Міністерка економіки Юлія Свириденко про шість основних економічних програм у проєкті держбюджету-2024. URL: <https://forbes.ua/money/dopomoga-biznesu-na-ponad-41-mlrd-griven-ministerka-ekonomiki-yuliya-sviridenko-pro-shist-osnovnikh-ekonomichnikh-program-u-proekti-derzhbyudzhetu-2024-26092023-16256>

References

1. Kyslytsia v OON: Kozhen den viiny zavdaie shkody pryblizno na 120 mln yevro. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3781025-kislitsa-v-oon-kozen-den-vijni-zavdae-dovkillu-ukraini-zbitkiv-na-120-miljoniv.html>
2. Bilyk R.S., Havryliuk O.V. Suchasni problemy zaluchennia investytsiinykh resursiv v ekonomiku Ukrainy. Rehionalna ekonomika. 2022. №3. S. 106-111. URL: https://re.gov.ua/re202203/re202203_106_BilykRS,HavrylyukOV.pdf
3. Nikolchuk Yu.M., Lopatovska O.O. Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni tendentsii, problemy ta kliuchovi vektory vyrishennia. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. S.164-175. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158>
4. Slavkova A.A., Kolisnyk D.R. Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: realii v umovakh viiny ta perspektivy povoiennoi vidbudovy. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. Vyp.56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3081/3004>
5. Yurchyshyn V. Zaluchennia dobrochesnykh investytsii. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/12/05/2023-ПАКТ-8.pdf>
6. Priami inozemni investytsii. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. Pidtrymka investytsii u promyslovist Ukrainy v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
8. ZU «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro finansovi mekhanizmy stymulivannia eksportnoi diialnosti» shchodo strakhuvannia investytsii v Ukraini vid voiennykh ryzykiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text>

-
9. Korobkova O. Investytsii v Ukrainu ta strakhuvannia ryzykiv pid chas viiny: yak tse poviazano i shcho z tsym usim robyty? URL: https://lb.ua/blog/olena_korobkova/563936_investitsii_ukrainu_strahuvannya.html
10. Strakhuvannia investytsii vid voiennykh ryzykiv v Ukraini. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/strakhuvannya-investytsiy-vid-voyennykh-ryzykiv-v-ukrayini>
11. Advantage Ukraine skeruvava do DFC pershi investytsiini proiekty shchodo finansuvannia ta strakhuvannia voiennykh ryzykiv. URL: https://biz.ligazakon.net/news/218317_advantage-ukraine-skeruvava-do-dfc-persh-nvestitsyn-proekti-shchodo-fnansuvannya-ta-strakhuvannya-vonnikh-rizikv
12. Minfin: Za chas dii voiennoho stanu v mezhakh Derzhavnoi prohramy «Dostupni kredyty 5-7-9%» vydano 30999 pilhovykh kredytiv na 122,1 mlrd hrn. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-za-chas-dii-voiennoho-stanu-v-mezhakh-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9-vydano-30-999-pilhovykh-kredytiv-na-1221-mlrd-hrn>
13. Dopomoha biznesu na ponad 41mlrd hrn. Ministerka ekonomiky Yuliia Svyrydenko pro shist osnovnykh ekonomichnykh prohram u proiekty derzhbiudzhetu-2024. URL: <https://forbes.ua/money/dopomoga-biznesu-na-ponad-41-mlrd-griven-ministerka-ekonomiki-yuliya-sviridenko-pro-shist-osnovnikh-ekonomichnikh-program-u-proekti-derzhbyudzhetu-2024-26092023-16256>